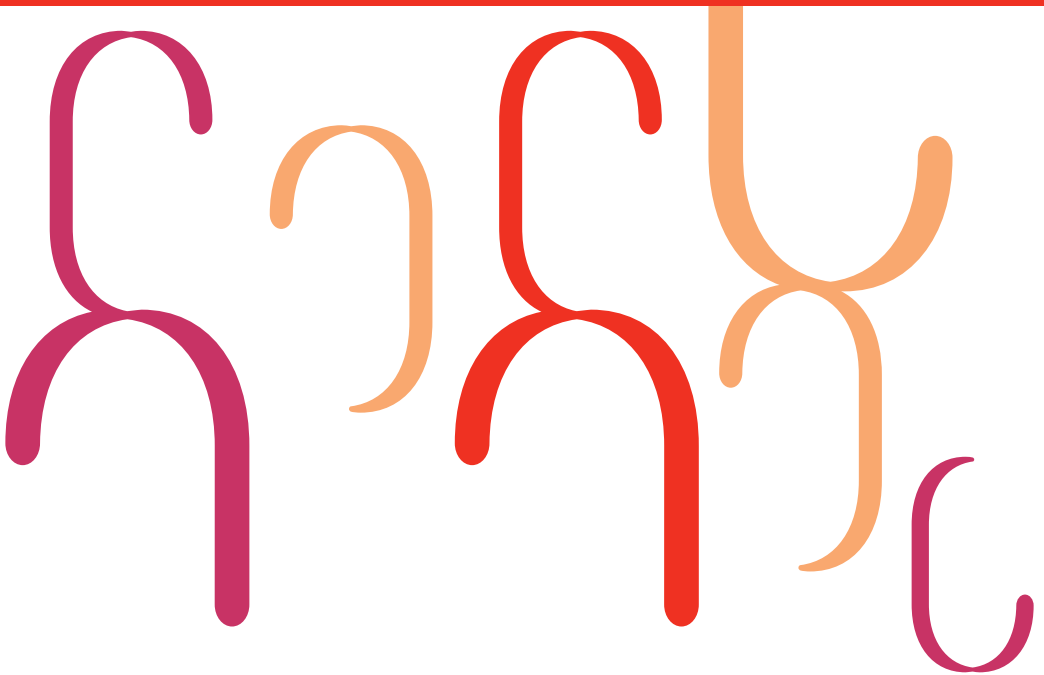

Unge uddannelses valg i tal

Centrale konklusioner fra midtvejsrapport i forsøgs- og udviklingsprojektet 'Fremtidens Valg og Vejledning'

Tilde Mette Juul og Mette Pless

Unge uddannelsesvalg i tal

Centrale konklusioner fra midtvejsrapporten i forsøgs- og udviklingsprojektet 'Fremtidens Valg og Vejledning'.

Forfatter

Tilde Mette Juul og Mette Pless
Center for Ungdomsforskning
Institut for Læring og Filosofi
Aalborg Universitet i København

Layout

Rasmus Johan Nielsen

Center for Ungdomsforskning er en selvstændig forskningsenhed ved Aalborg Universitet, dog med adresse i Sydhavnen i København, som forsker i unges levekår. Centrets drift støttes af en forening – Foreningen Center for Ungdomsforskning. Vi gennemfører forskellige projekter, dog alle med det kendetegn, at de tager afsæt i de unges egne beskrivelser og oplevelser af deres hverdag og liv.

Ophav

© Forfatterne og Center for Ungdomsforskning 2015

Rapporten kan frit kopieres og viderebearbejdes med angivelse af kilde til ikke-kommercielle formål på www.cef.u.dk samt www.genvej.nu

Forskning- og udviklingsprojektet er blevet gennemført af Center for Ungdomsforskning, Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet i samarbejde med Region Hovedstaden, UU-København, UU-Øresund og UU-Tårnby. I udviklingsprojektet deltager ni forskellige skoler fra de tre UU-centre i Region Hovedstaden, som er involveret i udviklingsprojektet. I alt fem kommuner er repræsenteret.

Forord

Region Hovedstaden har i samarbejde med de tre UU-centre: UU-København, UU-Tårnby og UU-Øresund, i 2013 igangsat et udviklingsprojekt, som skal udvikle og afprøve forskellige vej-ledningsaktiviteter. Det overordnede formål med projektet er at styrke elevernes grundlag for at træffe et uddannelsesvalg i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelser. Et valg som gerne skulle modsvare både deres egne drømme og ønsker og samfundets behov (Region Hovedstaden, 2013). I skoleåret 2014/15 udvikler og afprøver ni skoler tre forskellige vejledningsspor; 1) forsøg med gruppevejledning, 2) forsøg med undervisningsforløb i samarbejde med ungdomsuddannelser og 3) forsøg med tværfaglige undervisningsforløb med udgangspunkt i virksomhedsbesøg. Udviklingsprojektet bliver fulgt af Center for Ungdomsforskning gennem et følgeforskningsprojekt, som skal belyse to problemstillinger:

1. Følgeforskningsdelen skal beskrive, dokumentere og sammenholde erfaringer, der gøres i de konkrete vejledningsforsøg. I forlængelse heraf skal følgeforskningen undersøge, hvilken indflydelse vejledningsforsøgene har på de involverede elevers forudsætninger for at træffe valg af ungdomsuddannelse.

2. Følgeforskningsdelen skal give en forskningsmæssig belysning af, hvad der i bred forstand ligger til grund for de unges valg af ungdomsuddannelse. Dette vil indbefatte en kortlægning af de unges valgprocesser og en vurdering af, hvilken betydning de igangværende vejledningsaktiviteter har på de unges uddannelsesvalg og valgkompetence set i relation til andre faktorer.

Denne publikation udgør et udvidet resumé af hovedkonklusionerne i følgeforskningsprojektets midtvejsrapport (Juul & Pless, 2015). Rapporten vil have fokus på problemstilling 2 (Unge uddannelsesvalg), primært i et kvantitativt perspektiv. Projektets slutrapport, som publiceres medio 2016, vil fokusere på begge problemstillinger – dvs. både samle op på og vurdere erfaringerne fra vejledningsforsøgene (problemstilling 1), samt belyse unges uddannelsesvalg, som det tegner sig kvantitativt og kvalitativt (problemstilling 2). Problemstilling 1 vil dog udgøre det centrale omdrejningspunkt for slutrapporten.

Indledning

Der er i disse år stærkt fokus på unges uddannelse og uddannelsesvalg. Den overordnede politiske ambition, der går igen på såvel nationalt som regionalt niveau, er at skabe uddannelsesmuligheder til alle unge. Således står 95 % målsætningen (også) centralt i Region Hovedstadens uddannelsesstrategi:

'Alle unge og voksne skal have mulighed for at finde et relevant og attraktivt tilbud i uddannelsessystemet, så flere får lyst til at uddanne sig (...) Hver femte ung har ikke en ungdomsuddannelse i dag, og kun lidt mere end halvdelen af en årgang forventes at få en videregående uddannelse. Det er ikke nok, hvis hovedstadsregionen skal kunne konkurrere på viden i fremtiden, og vi skal nå målene om, at 95 procent af 2015-årgangen skal gennemføre en ungdomsuddannelse, og 60 procent af 2020-årgangen skal gennemføre en videregående uddannelse'. (Region Hovedstaden, 2015)

Som det fremgår af citatet, er der et stykke vej til at indfri denne målsætning. På trods af markant politisk fokus på denne problemstilling, er der fortsat omkring 15 % af en ungdomsårgang, som ikke har gennemført eller er i gang med en ungdomsuddannelse inden de fylder 25 år (Pihl, 2015). Et tal, der har ligget relativt stabilt gennem en årrække (Undervisningsministeriet, 2008). Dog peger nye tal fra Undervisningsministeriet på, at gruppen af unge uden ungdomsuddannelse er faldet gennem de seneste år – og at denne udvikling forventes at fortsætte i årene frem (Undervisningsministeriet, 2014)

En anden markant tendens, der tegner sig i relation til unges uddannelsesvalg og -veje, er en øget søgning mod de gymnasiale uddannelser fremfor erhvervsuddannelserne (Uni-C, 2014), en tendens, som er særligt udbredt i Region Hovedstaden (Region Hovedstaden, 2014).

Der er dog i dag begrænset viden om, hvordan de unge i de afsluttende klasser i folkeskolen under indflydelse af diverse vejledningsindsatser – samt påvirket af familie såvel som venner og medier - træffer beslutninger vedrørende deres uddannelsesvalg. I midtvejsrapporten sætter vi fokus på netop unges

uddannelsesvalg. Centrale spørgsmål vil således være: Hvilke overvejelser gør forskellige unge sig omkring valget af ungdomsuddannelse? Hvordan oplever og håndterer de valgprocessen? Hvordan spiller vejledningen og vejledningsaktiviteter ind på disse processer?

Det empiriske grundlag

Rapporten bygger primært på kvantitativt datamateriale, men bliver suppleret med kvalitativt materiale, hvor de unges oplevelser, meninger og vurderinger bringes i spil. Udgangspunktet for analyserne er en spørgeskemaundersøgelse, som er gennemført på 15 skoler blandt ottende- og niendeklasseelever i april/maj 2014. I alt deltog 1367 elever i undersøgelsen. Den kvantitative del giver os, udover en række faktuelle oplysninger, en viden om, **hvad** de unge gør sig af overvejelser om uddannelsesvalg og **hvordan**, de oplever processen, herunder vurderer betydningen af vejledning. Det skal her bemærkes, at den kvantitative spørgeskemaundersøgelse både er gennemført blandt forsøgsskoler og skoler, som ikke er med i udviklingsprojektet. Da spørgeskemaundersøgelsen er gennemført før forsøgenes igangsættelse, er de responderende elever på forsøgsskolerne ikke blandt de elever, som har deltaget i forsøgene. Derfor kan besvarelsenerne af denne undersøgelse ikke sige noget om betydningen af forsøgene for elevernes uddannelsesvalg. Spørgeskemaundersøgelsen skal snarere ses som en form for *baseline* for projektet, og den undersøger, hvordan uddannelsesvalget bredt opleves af unge i Region Hovedstaden og hvilke vejledningsformer, eleverne har erfaring med.

Den kvalitative del giver yderligere mulighed for at komme nærmere en forståelse af, **hvorfor** de unge vælger, vurderer og mener, som de gør. De kvalitative data vil i midtvejsrapporten primært indgå for at understøtte analyser fra det kvantitative materiale, men vil blive yderligere udfoldet i slutrapporten. De kvalitative interviews er med elever, som har deltaget i vejledningsforsøg og elevernes erfaring herfra vil blive bragt i spil, hvor det er relevant.

Nedenfor ses et overblik over det empiriske materiale, som indgår i midtvejsrapporten:

- Spørgeskemaundersøgelse med ottende- og niendeklasseelever på 15 skoler i Region Ho-vedstaden (1367 besvarelser)
- Skriftlige fremstillinger om 'min fremtid' af ottendeklasseelever på skoler, som deltager i vejledningsforsøg (i alt 153 stile)
- 11 fokusgruppeinterviews med elever i ottende klasse (i alt 56 elever)
- Individuelle kvalitative interviews med elever fra ottende klasse (i alt 14 elever)

Yderligere detaljer om empirien og de metodiske overvejelser kan læses i hovedrapporten.

De seks forskellige ungdomsuddannelser er angivet med følgende forkortelser: stx: Det almene gymnasiums studentereksamen, hhx: højere handelseksamen, htx: højere teknisk eksamen, hf: højere forberedelseksamen, eud: erhvervsuddannelse, eux: erhvervsuddannelse med gymnasial eksamen.

Rapportens centrale konklusioner

I det følgende opridses de centrale konklusioner, der tegner sig på baggrund af undersøgelsen. Med udgangspunkt i disse fremhæves en række opmærksomhedspunkter for alle med interesse for unges uddannelsesvalg og vejledning i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelser, samt pejlemærker for det, som vil blive undersøgt i det videre arbejde i forsknings- og udviklingsprojektet.

Unge oplevelse af uddannelsesvalgprocessen

Uddannelsesvalget fylder meget for de fleste unge og det bliver ofte set som en stor omvæltning og noget afgørende for deres fremtidige liv. Det er noget eleverne ser frem til med forventning, men for nogle elevgrupper er det også forbundet med tvivl og bekymring.

Unge med middelkarakterer er ofte i tvivl

Omkring hver femte af de unge har været meget i tvivl om det uddannelsesvalg, de har truffet. Særligt to faktorer skiller sig ud som betydningsfulde. For det første spiller karaktererne en rolle. De unge, som ligger karaktermæssigt i 'midten' (med karakterer mellem 4,0-7,9), er mest i tvivl. For disse unge kan tvivlen hænge sammen med usikkerhed i forhold til, hvilket ungdomsuddannelsesspor de skal vælge, hhv. gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse.

En anden faktor, som har betydning, er, om de unge har gjort sig tanker om, hvad der skal ske i fremtiden. De unge, som ikke har gjort sig overvejelser omkring en mulig fremtidshorisont, er således mere i tvivl omkring valget af ungdomsuddannelse end unge, som har gjort sig sådanne tanker. Noget tyder således på, at overvejelser, omkring hvad man gerne vil i fremtiden, kan reducere den tvivl og usikkerhed, der kan følge med valgprocessen. Samtidig er det dog væsentligt at understrege, at fremtidsperspektiver for unge på dette alderstrin ikke handler om egentlige erhvervsvalg – men snarere om begyndende drømme og forestillinger omkring, hvad man evt. kunne tænke sig uddannelses- og karrieremæssigt.

Unge med udfordringer føler sig mere pressede

Der er samtidig en klar sammenhæng mellem at være i tvivl og at opleve uddannelsesvalget som et pres. Jo mere i tvivl, jo mere oplever de unge uddannelsesvalget som et pres.

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at unge, som kæmper med personlige udfordringer (fx lavt selvværd, stress eller dårligt forhold til forældrene), oplever valgprocessen mere presset end andre. Og blandt disse unge er der langt flere piger end drenge. Samtidig oplever unge, som selv mener, de har faglige vanskeligheder og elever, som ikke er blevet vurderet uddannelsesparate, sig mere pressede end andre unge. Det kan hænge sammen med en bekymring for, hvilke uddannelser de vil kunne klare og hvilke uddannelser, de vil kunne komme ind på.

I den kvantitative undersøgelse er der to grupper, der skiller sig ud som særligt optagede af, om de kan 'klare uddannelsen'. Det gælder de fagligt svage unge og pigerne, som er langt mere optagede af/ bekymrede for dette end drengene.

Opmærksomhedspunkter

De elever, der er mest i tvivl om uddannelsesvalget, og som oplever det som et stort pres, kan, som det fremgår af ovenstående, også være elever der er uddannelsesparate, og som qua den nye vejledningsreform ikke får tildelt særlig opmærksomhed i relation til vejledning. I forlængelse heraf kan det være væsentligt, at lærere og vejledere er opmærksomme på at identificere elever, som har behov for sparring og vejledning, der ligger udover den kollektive vejledning, der i udgangspunktet er den vejledning, der tildeles denne gruppe unge i forbindelse med valgprocessen (LBK nr. 995 af 12/09/2014).

Elever, som selv oplever at have faglige vanskeligheder og elever, som ikke er blevet vurderet uddannelsesparate (der er ofte sammenfald mellem disse grupper), oplever uddannelsesvalget som et større pres end andre unge. Dette pres kan blive forstærket af de nye karakterkrav på erhvervsuddannelserne og eventuelt på de gymnasiale uddannelser. Dette kalder på en opmærksomhed i forhold til, hvordan man støtter disse unge i valgprocessen, så de får både lyst til og mulighed for videre uddannelse.

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet:

Det undersøges nærmere, hvordan uddannelsesvalget opleves og håndteres af forskellige elevgrupper, og hvordan elevgrupper på forskellig måde kan støttes gennem forskellige vejledningsaktiviteter. Herunder vil vi se på, hvordan uddannelsesparathedsvurderingerne bliver håndteret og anvendt i praksis og på hvilke implikationer, det får for elevernes lyst til uddannelse og for deres uddannelsesvalproces.

Unge viden om ungdomsuddannelserne

De unge har generelt størst kendskab til de gymnasiale uddannelser og mindst til erhvervsuddannelserne. Fagligt stærke elever har mere kendskab til alle uddannelser end fagligt svage elever, selvom de har deltaget i de samme vejledningsaktiviteter. Eleverne får primært deres viden om uddannelserne i skoleregi, men det er forældrene, der har størst indflydelse, når selve valget skal træffes.

Sporadisk overblik over ungdomsuddannelserne

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at elever i ottende og niende klasse har størst kendskab til de tre gymnasiale uddannelser; stx, hhx og htx og mindst kendskab til erhvervsuddannelserne og hf. Trods det udbredte 'kendskab' til de gymnasiale uddannelser, viser interviewene, at elever i ottende klasse har manglende overblik over de forskellige uddannelser, og at de har et meget sporadisk kendskab til det konkrete indhold på uddannelserne og de uddannelses- og jobmuligheder, der ligger i forlængelse af dem. Fagligt svage elever har mindre kendskab til alle uddannelserne end fagligt stærkere elever, selvom alle elever har deltaget i de samme vejledningsaktiviteter. Dette tyder på, at eleverne får forskelligt udbytte af vejledningsaktiviteterne.

At information om uddannelserne ikke altid bliver omsat til viden hos eleverne kan skyldes, at de befinder sig på et tidligt stadie i deres valgproces, men det kan også hænge sammen med, at nogle elever (hvilket synes at gælde særligt for de fagligt svage elever) har brug for en stærkere kobling mellem vejledningsaktiviteter og uddannelsesvalg.

Skolen giver viden om uddannelse - forældrene har indflydelse på valget

Eleverne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de primært får viden om uddannelsesmulighederne fra vejlederne, lærerne og skolen og sekundært fra forældrene. Når eleverne skal pege på, hvad der er vigtigt, når de skal tale med nogen om deres uddannelsesvalg, peger de på en række vejledningskompetencer. Blandt andet mener de, at det er vigtigt, at den de taler med har viden om uddannelsessystemet og kan hjælpe dem med at træffe et realistisk valg. Bemærkelsesværdigt er også, at to tredjedele af eleverne ikke vægter det som afgørende, at de i vejledningssamtaler kan sidde alene med en voksen. Eleverne fremhæver tillige i interviewene, at det er vigtigt for dem at tale med andre om deres personlige og individuelle valg, men at det godt kan foregå i grupper. Samlet set indikerer dette, at en del elever oplever at kunne få opfyldt deres behov for personlig vejledning i kollektive sammenhænge.

Mange unge vil gerne have uddannelsesvalget til at fremstå som deres eget valg, og derfor tillægger mange af de unge ikke andre personer den store betydning. Dog er en del eleverne også bevidste om, at andre har en form for indflydelse. Eleverne oplever primært, at det er forældrene, der har indflydelse på deres valg af uddannelse. Det vil sige, at de unge oplever at få information og viden om uddannelserne fra skolen, men når det kommer til spørgsmålet om at træffe det endelige valg, så har forældrene mest indflydelse.

Opmærksomhedspunkter

Selvom eleverne har fået information om eller har besøgt en ungdomsuddannelse, er det ikke givet, at eleverne kobler denne erfaring/information til uddannelsesvalget. Dette er væsentligt at være opmærksom på i forhold til, hvordan man rent pædagogisk tilrettelægger og gennemfører vejledning.

Når eleverne skal tale med nogen om deres uddannelsesvalg efterspørger de vejlederkompetencer. Dette kan være væsentligt at have opmærksomhed på fremover, hvor hovedparten af de unge – de uddannelsesparate - som følge af den nye vejledningsreform får mindre vejledning fra UU og dermed bliver mere afhængige af at få viden om og erfaringer med uddannelser og erhverv gennem faget 'Uddannelse og Job'. Et fag, som hovedsageligt varetages af skolen (i

samarbejde med UU), undtaget de kommuner som har tilkøbt varetagelsen af faget af UU. Det er ikke kun væsentligt at være opmærksom på hvem, der varetager 'Uddannelse og Job', men også i hvilket omfang og på hvilken måde, det bliver varetaget. En undersøgelse viser, at varetagelsen af UEA-undervisningen, som er forgængeren til 'Uddannelse og Job', ofte var meget afhængig af, hvordan den enkelte skole og lærer forvaltede og prioriterede denne (CeFU, Pluss Leadership og Epinion, 2012).

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

Det undersøges nærmere om og hvorfor, nogle elever i højere grad end andre elever formår at koble vejledningsaktiviteter til deres individuelle uddannelsesvalg. Vi vil her se på, om der kan identificeres forskellige stadier i vejledningsprocessen og hvorvidt og hvordan det giver mening at tænke i en progression i vejledningsaktiviteterne. Her kan det undersøges, hvordan undervisningen i 'Uddannelse og Job' kan indgå. Samtidig vil vi undersøge, hvorvidt vejledningspædagogikken kan styrkes med henblik på, at *information* i højere grad bliver omsat til *viden* hos eleverne, en viden de kan anvende i deres individuelle valgproces.

Fremadrettet vil vi gå dybere i analyserne af, hvilken indflydelse forældrene har på de unges uddannelsesvalg. Vi vil dels undersøge nærmere, i hvilken udstrækning de unge oplever forældrenes interesse for uddannelsesvalget som en støtte og/eller et pres, ligesom vi vil se nærmere på hvilke grupper af unge, som særligt ser forældrenes opbakning/mening som vigtig i relation til uddannelsesvalget, og hvordan det spiller ind på deres valg af ungdomsuddannelse.

Unge forestillinger om ungdomsuddannelserne

Flertallet af de unge orienterer sig mod stx, og en væsentlig begrundelse for dette er, at uddannelsen åbner for mange muligheder. For dem, som endnu ikke ved hvad de vil, giver det længere betænkningstid i forhold til at træffe valg om mere specifikke karriereveje. Den dominerende opfattelse af

erhvervsuddannelserne er forholdsvis positiv. De unge kan godt se fordelene ved en hurtig og målrettet vej til jobmarkedet og et anderledes undervisningsindhold. Men det ses også som væsentligt, at man kan 'se sig selv' i et af de specifikke erhverv som uddannelserne giver adgang til, hvilket mange af de unge ikke kan. Derudover er det tiltrækkende for mange at være en del af et ungdomsfællesskab, hvilket de unge primært associerer med de gymnasiale uddannelser.

De unge har en nuanceret opfattelse af ungdomsuddannelserne

Når de unge skal vælge uddannelse fremhæver de i spørgeskemaundersøgelsen særligt tre faktorer som vigtige. Først og fremmest er det vigtigt, at de kan komme til at beskæftige sig med fag, som interesserer dem. Dernæst er det vigtigt, at den valgte ungdomsuddannelse giver muligheder for enten at holde dørene åbne til flest muligheder for videregående uddannelser eller for, at de kan få adgang til deres drømmejob. Den tredje faktor handler om, at de unge gerne vil være en del af et 'fedt' socialt miljø.

Prestige og godt ry synes ikke at spille den store rolle for de unges valg af ungdomsuddannelse. De unge i undersøgelsen har ret nuancerede holdninger til de forskellige ungdomsuddannelser, og deres svar afviger således fra flere andre undersøgelser, der peger på, at elevernes uddannelsesvalg er præget af fordomme (særligt om erhvervsuddannelser). Mange elever fremhæver dog samtidig gymnasiet som den ungdomsuddannelse, der giver flest muligheder, og samlet set tegner undersøgelsen et billede af, at eleverne ikke vælger erhvervsuddannelser *fra*, men snarere at de ser ud til at vælge de gymnasiale uddannelser *til*, fordi de tænker, at disse giver flere muligheder – og fordi det giver dem længere betænkningstid i forhold til at træffe et karrierevalg.

Eud og eux vælges af unge med interesse for et bestemt erhverv

De unge, som overvejer en erhvervsuddannelse, angiver tre hovedgrunde: 1) at de overvejer en bestemt erhvervsuddannelse/har et klart jobperspektiv 2) at de ser erhvervsuddannelsen som spændende og interessant og 3) at de ikke oplever sig selv som gode til eller ikke er interesserede i 'det boglige'.

Samtidig angiver en del unge, som er interesserede i en bestemt erhvervsuddannelse, at de først vil tage en gymnasial uddannelse. Disse perspektiver vidner om, at interessen for erhvervsuddannelser er til stede, men at en del unge overvejer først at gennemføre en gymnasial uddannelse for derefter at starte på en erhvervsuddannelse. Nogle begrundes dette med et ønske om at holde mulighederne åbne lidt endnu, idet de ikke er helt afklarede med, hvilket erhverv de vil vælge, mens andre peger på, at de gerne vil være en del af det gymnasiale ungdomsmiljø. Undersøgelsen peger således på, at de unge ikke nødvendigvis fravælger en erhvervsuddannelse, men i højere grad udskyder denne uddannelsesmulighed.

Flere motiver for valg af de gymnasiale uddannelser

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at stx er den uddannelse langt størstedelen af de unge orienterer sig imod. Gennem interviewene kan der overordnet identificeres fire årsager til at vælge stx: 1) at stx opleves som det oplagte og selvfølgeligste valg, 2) at stx åbner for flest mulige videregående uddannelser 3) at valg af stx kan udskyde et endeligt valg af uddannelsesretning og 4) at stx ses som den mest oplagte vej til drømmestudiet.

De erhvervsgymnasiale uddannelser fremhæves i interviewene som uddannelser for særligt målrettede elever. Her forbindes hhx med ønsket om et liv som selvstændig erhvervsdrivende og htx for fagligt stærke elever med særlig interesse for de naturvidenskabelige fag.

Ikke mange elever overvejer hf, som af eleverne primært fremstilles som et nødtvungen valg, hvis man fx ikke kan komme ind på gymnasiet. Den lave interesse for hf kan dog også hænge sammen med, at man først kan vælge hf efter det tiende skoleår, og derfor er denne uddannelse ofte ikke noget, de unge endnu har forholdt sig konkret til.

Opmærksomhedspunkter

Undersøgelsen peger på, at de unge ikke nødvendigvis fravælger en erhvervsuddannelse, men i højere grad udskyder denne uddannelsesmulighed.

At mange ser stx som det selvfølgelig valg umiddelbart efter grundskolen, peger på et behov for at udfordre de unges uddannelsesvalg. Dette er en udfordring, som bliver større i kraft af, at alle unge ikke længere modtager individuel vejledning, og derfor vil et væsentligt opmærksomhedspunkt være at understøtte det igangværende arbejde med at udvikle den kollektive vejledning, så den i højere grad kan bidrage til at udfordre de unges valg.

Mange unge har i starten af ottende klasse en forholdsvis begrænset viden om de forskellige muligheder for valg af ungdomsuddannelser og udtrykker åbenhed overfor at modtage vejledning om forskellige uddannelsesveje. Dette kunne pege i retning af, at det i starten af ottende klasse fortsat er muligt at påvirke elevernes valg.

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

Der vil blive lavet nærmere analyser af, hvordan de unges motiver for valg af uddannelse kan forstås, hvem og hvad de påvirkes af, og hvilken betydning det får for deres valg. Særligt er det interessant at forstå, hvad der ligger til grund for de unges stærke fokus på at 'holde mulighederne åbne', ikke mindst set i lyset af, at uddannelsessystemet rummer fleksible muligheder for videreuddannelse i et livslangt perspektiv. Et væsentligt fokuspunkt vil ligeledes være at undersøge, hvordan de unges uddannelsesvalg understøttes og udfordres gennem de forskellige vejledningsforsøg.

Erfaringer med vejledning

Uddannelsesbesøg, erhvervspraktik og individuel vejledning er ifølge spørgeskemaundersøgelsen de tre mest udbredte vejledningsaktiviteter, og samtidig er det de aktiviteter, som eleverne oplever bidrager mest til afklaring af deres uddannelsesvalg. Undersøgelsen indikerer, at eleverne oplever at 'hands-on' aktiviteter, der kan give dem et indblik i hverdagen og kravene på et muligt uddannelsessted eller en mulig arbejdsplads, er særligt brugbare i relation til afklaring af uddannelsesvalg. Men samtidig er det tydeligt, at også mere personlig vejledning for mange opleves som afklarende.

I forhold til de forskellige vejledningsaktiviteter tegner der sig følgende mønstre:

Uddannelsesbesøg fremhæves i spørgeskemaundersøgelsen som betydningsfulde i relation til elevernes oplevelse af afklaring. Dette gælder for alle grupper af elever, men særligt de elever, som har været meget i tvivl om uddannelsesvalget. Ser vi på, hvad eleverne oplever at få ud af uddannelsesbesøg, fremhæver de særligt, at de her får indsigt i det, der fagligt forventes på ungdomsuddannelserne, og hvad uddannelserne fagligt indeholder. Samtidig understreger de kvalitative interviews, at det konkrete møde med uddannelsesstedet spiller en vigtig rolle for de unges oplevelse af en konkret uddannelse. Et 'useriøst' forløb kan virke afskrækkende på eleverne, og understreger vigtigheden af, at man på ungdomsuddannelserne nøje overvejer det læringsforløb, man i gang sætter for de elever, der kommer på besøg. Ud over at uddannelsesbesøg kan virke afklarende, kan det formodentlig også være med til at forberede eleverne på overgangen til en ungdomsuddannelse.

Erhvervspraktik opleves af eleverne gennemgående som positivt. Enten fordi det virker afklarende i forhold til uddannelsesvalget, eller fordi de synes, det er spændende og lærerigt. Med hensyn til afklaring af uddannelsesvalg har det særligt betydning for de elever, der vælger eud, ligesom drengene tillægger det en smule mere betydning afklaringsmæssigt end pigerne. Det er tankevækkende, at det er de mest 'skoleglade', som oplever at få mest ud af praktik.

Gruppevejledning er den vejledningsaktivitet, som færrest elever har deltaget i. Ser vi på, hvad eleverne får ud af denne vejledningsaktivitet, er eleverne generelt set positive. De fremhæver særligt, at det giver 'inspiration at høre, hvad andre tænker' og at det er 'rart at tale med andre, som står i en valgsituation'. Elever, som 'i høj grad' er i tvivl om uddannelsesvalget, synes i mindre grad at opleve det som værdifuldt at dele tanker med andre. En forklaring kan være, at det kan være svært at skulle forholde sig til andres tanker, hvis man selv er helt uafklaret, og disse elever kan således have behov for mere personlig vejledning og støtte. Desuden fremhæver en mindre gruppe elever, at de oplever, at der

i gruppevejledningen er for lidt plads til at få afklaret individuelle spørgsmål. De foreløbige erfaringer fra udviklingsforsøgene med gruppevejledning viser samtidigt, at nogle af eleverne har svært ved at koble det, der bliver talt om i gruppevejledningssammenhænge, direkte til uddannelsesvalget.

Individuel vejledning har en stor del af eleverne i niende klasse erfaringer med. Men den individuelle vejledning kommer fremadrettet til at være forbeholdt de ikke-uddannelsesparate elever, og vil derfor formodentlig blive langt mindre udbredt fremover (jf. LBK nr 995 af 12/09/2014). Ser vi på elevernes oplevede udbytte af den individuelle vejledning, er der en stor gruppe, der oplever denne vejledningsaktivitet som afklarende. Særligt elever med de laveste karakterer (under 3,9) tillægger vejledningen *nogen* eller *stor* betydning. Ser vi snævert på hvilke elever, der i særlig grad tillægger den individuelle vejledning stor betydning, er det elever i den lave middelgruppe (med karakterer mellem 4.0 og 5.9). Undersøgelsen peger således på, at den nye vejledningsreform, med målretningen mod blandt andet de fagligt svageste elever, rammer en gruppe, som oplever vejledningen som betydningsfuld for deres afklaring. Samtidig er det dog tankevækkende, at gruppen af unge med middelkarakterer tillægger individuel vejledning særlig stor betydning, idet disse unge ikke umiddelbart vil få tilbudt dette fremover.

Virksomhedsbesøg har omkring hver femte elev erfaringer med. Eleverne peger særligt på, at virksomhedsbesøg giver indblik i forskellige jobfunktioner. Og en stor gruppe oplever det også som et afbræk fra skolen. Pigerne oplever i højere grad end drengene besøget som et afbræk fra skolen, mens flere drenge oplever det som spild af tid. Samtidig er der dog også langt flere drenge, der oplever, at de via virksomhedsbesøgene bliver konkret inspirerede i forhold til fremtidigt arbejde. Tre ud af fem elever angiver således, at de kun har været på et endagsbesøg, som ikke har været en del af undervisningen, og dette kan antages at have en betydning for udbyttet og for, hvorvidt eleverne kobler besøget til deres uddannelsesvalg.

E-vejledning har knap hver tredje elev i niende klasse benyttet sig af. Af de elever, som har benyttet e-vejledning, angiver langt hovedparten, at de har

søgt informationer på nettet, mens langt færre har chattet eller mailet med en vejleder. E-vejledning synes således primært at udgøre et redskab til at indhente konkrete oplysninger om uddannelser. I elevinterviewene peger nogle elever på, at de forestiller sig, at e-vejledning er for upersonligt til, at man kan etablere en åben og tryk dialog, mens andre elever peger på, at netop distancen kan gøre det nemmere at få taget hul på personlige spørgsmål.

Opmærksomhedspunkter

Idet den individuelle vejledning fremover er forbeholdt ikke-uddannelsesparate elever, er det væsentligt at overveje, hvordan de perspektiver ved den individuelle vejledning, som eleverne fremhæver som understøttende i valgprocessen, kan opfyldes i de kollektive vejledningsformer, der fremover kommer til at stå centralt for den brede gruppe elever. Blandt andet at have fokus på, hvordan man kan tilgodese behovet for *personlig vejledning* uden, at det foregår *individuel*.

Det er bemærkelsesværdigt at de elever, som er mest glade for at gå i skole for er de, som oplever at få mest ud af at være i praktik. Fremadrettet vil det således være vigtigt med et fokus på, hvad der understøtter et større udbytte af erhvervspraktik blandt 'skoletrætte' elever, da disse aktiviteter for netop denne gruppe unge potentielt kan give adgang til andre lærings- og afklarings erfaringer. Men som undersøgelsen peger på, synes dette potentiale ikke at udfoldes i erhvervspraktikken, som den er organiseret på mange skoler.

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

I det fremadrettede projekt vil vi yderligere analysere de tre vejledningsaktiviteter 1) gruppevejledning, 2) undervisning i samarbejde med ungdomsuddannelser og 3) undervisning i samarbejde med virksomheder, som der eksperimenteres med på de ni forsøgsskoler i Region Hovedstaden i skoleåret 2014/15. Her vil der primært blive taget udgangspunkt i observationer og interviews, som er indsamlet i følgeforskningen i forbindelse med afvikling af de enkelte forsøg.

Et af de spørgsmål, der er blevet rejst i denne rapport, er, hvordan der skabes en større kobling mellem vejledningsaktiviteterne og det personlige uddannelsesvalg, hvilket er relevant på tværs af alle vejledningsaktiviteterne. I det fremadrettede arbejde med følgeforskningen vil vi sætte spot på dette – både i forhold til vejledningsaktiviteternes konkrete indhold og organisering.

Litteratur

CeFU, Pluss Leadership og Epinion. (2012). *Kortlægning af UEA-aktiviteter i folkeskolen*. København: Ministeriet for Børn og Unge, Vejledningskontoret.

Juul, T. M., & Pless, M. (2015). *Unge uddannelsesvalg i tal*. København: Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet.

Pihl, M. D. (2015). *Op mod hver fjerde ung på sjælland er hægtet af uddannelsesvognen*. København: Arbejdernes Erhvervsråd.

Region Hovedstaden. (2013). *Fremtidens valg og vejledning i grundskolen - projektbeskrivelse*. Unpublished manuscript.

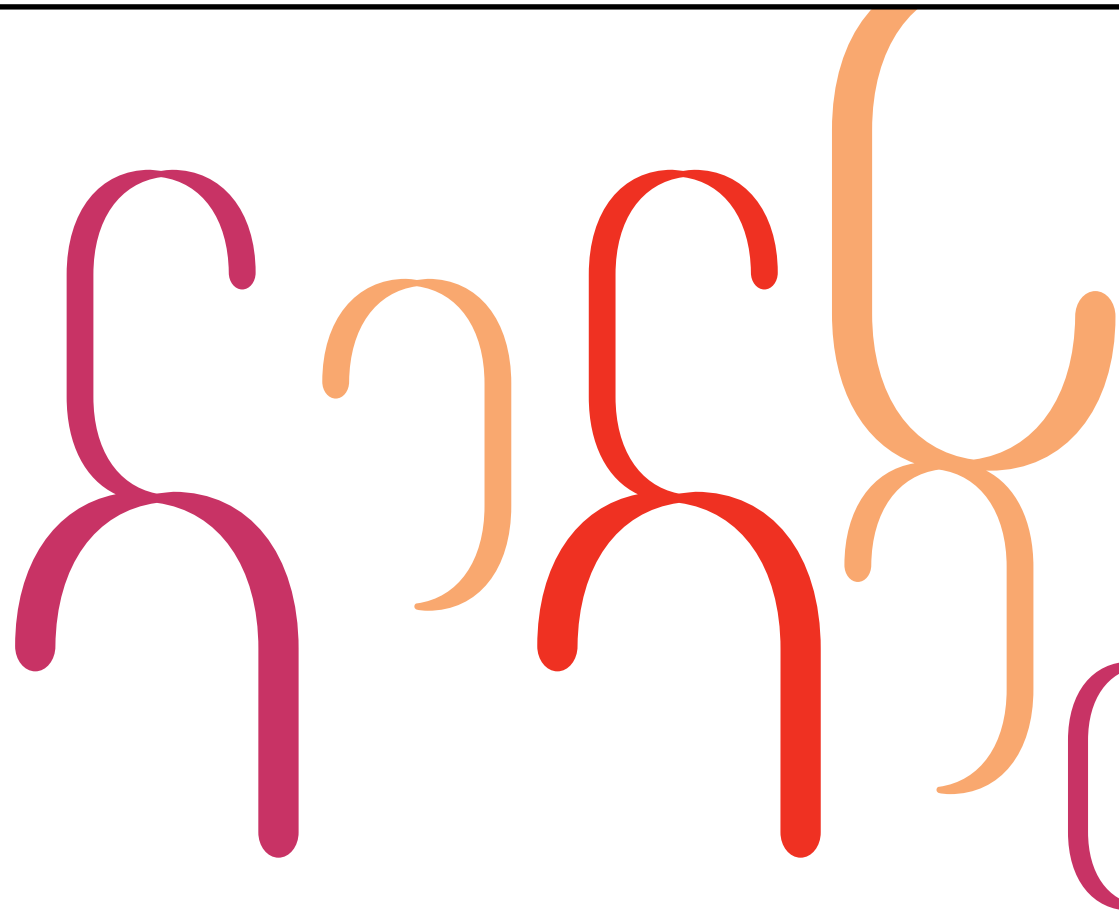
Region Hovedstaden. (2014). *Overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse - tal om uddannelse - nøgletal, viden og netværk*. Retrieved 10/7/2014, 2014, from <http://www.talomuddannelse.dk/noegletal/overgange-fra-grundskole-til-ungdomsuddannelse/#/>.

Region Hovedstaden. (2015). *Regional uddannelsesstrategi*, 2013, from <http://www.regionh.dk/NR/rdonlyres/D6B3BA3D-F3D9-4CD6-969B-9AECE62B2C36/0/uddstrategi2013april.pdf>

Undervisningsministeriet. (2008). *Tal der taler 2007. uddannelsesnøgletal 2007*. København: Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet. (2014). *Status for opfyldelse af 95 pct målsætningen*. Retrieved 10/7/2014, 2014, from [http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Stat/PDF14/140317>Status for opfyldelse af 95 pct maalsætningen.ashx](http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Stat/PDF14/140317>Status%20for%20opfyldelse%20af%2095%20pct%20maalsætningen.ashx)

Uni-C. (2014). *Niende og tiende klassernes tilmelding til ungdomsuddannelserne og tiende klasse i 2014*. Retrieved 10/7/2014, 2014, from <http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Erhverv/PDF14/140328/FTUnotat2014.pdf>

Center for Ungdomsforskning
Institut for Læring og Filosofi
Aalborg Universitet i København

A.C Meyers Vænge 15, 2450 København SV
Tlf: (+45) 20 29 46 29
www.cefu.dk